

DOI: <https://doi.org/10.36719/2707-1146/32/66-71>

Günay Verdiyeva

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti
verdiyeva_gunay@mail.ru

Əlvən Tağıyeva

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti
tagiyevaevan@gmail.com

RESPUBLİKANIN QƏRB ZONASINDA QUŞLAR ARASINDA GENİŞ YAYILMIŞ ASKARİDİOZ XƏSTƏLİYİNƏ QARŞI APARILAN MÜBARİZƏ TƏDBİRLƏRİ

Xülasə

Məqalədə Respublikanın qərb zonasında quşlar arasında geniş yayılmış askaridoz xəstəliyinə qarşı aparılan mübarizə tədbirlərindən bəhs olunur. Quşların helmintozlarına qarşı aparılan ən yaxşı effektiv preparatlar fenbendazol, nilverm, mebednazol, fenesal, filiksan, hiperazindir. Bu dərmanlar yemlə birlikdə və ya suda məhlul halında, onların təlimatına uyğun dozada və qaydada verilməlidir. Tədqiqat işi Şəmkir rayonunda yerləşən "Çinarlı" kəndli fermer təsərrüfatında, "Baytarlıq təbabəti" fakültəsinin "Epizootologiya, mikrobiologiya və parazitologiya" kafedrasının laboratoriyasında aparılmışdır. Döşəmələr və quşların kalı biotermiki və ya termiki üsullarla zərərsizləşdirilməli, binalar və avadanlıqlar müntəzəm olaraq dezinvaziya edilməli, quş damlarının girəcəyində dezinvaziyaedici yer düzəldilməli, düşərgə şəraitində saxlanılan quşların yeri hər il dəyişdirilməlidir. Helmintlərin bu dərmanların birinə uyğunlaşması müşahidə edildikdə, dehelmintizasiya başqa preparatla əvəz edilməlidir.

Açar sözlər: quş, helmintoz, askaridoz, preparat, fenbendazol, nilverm, mebednazol, fenesal, filiksan, hiperazin, mübarizə tədbirləri

Gunay Verdiyeva

Azerbaijan State Agrarian University
verdiyeva_gunay@mail.ru

Alvan Taghiyeva

Azerbaijan State Agrarian University
tagiyevaevan@gmail.com

Measures to combat widespread ascariasis among birds in the western zones of the republic

Abstract

The article deals about how study the control measures against ascariasis, which is widespread among birds in the western zone of the republic. The best effective drugs against helminthiasis of birds are fenbendazole, nilverm, mebednazol, fenesal, filixan, hyperazine. These drugs should be given with feed or as a solution in water, in the dosage and order according to their instructions. The research work was carried out in the "Chinarli" peasant farm located in Shamkir region, in the laboratory of the "Epizootology, microbiology and parasitology" department of the "Veterinary Medicine" faculty. Mattresses and feathers of birds should be neutralized by biothermal or thermal methods, buildings and equipment should be disinfected regularly, a disinfecting place should be made at the entrance of birdhouses, and the place of birds kept in camp conditions should be changed every year. If helminths adapt to one of these drugs, deworming should be replaced by another drug.

Keywords: bird, helminthosis, ascariasis, preparation, fenbendazole, nilworm, mebednazol, fenesal, filixan, hyperazine, control measures

Giriş

Xəstəliyin törədici *Ascaridata* yarım dəstəsinin *Ascaridae* ailəsinə mənsub *Ascaridia galli* (Schrank, 1788) adlanan, nazik bağırsağa parazitlik edən, sarımtıl-ağ rəngli nematoddur. Ağzı 3 dodaqla əhatə olunmuş və başının kənar hissəsi dişciklərlə örtülmüşdür. Erkəklərin uzunluğu 3-7 sm, dişilərin uzunluğu isə 7-12 sm təşkil edir. Dişilərdə vulva bədən orta hissəsində yerləşir. Yumurtaları toyuq yumurtasına oxşar, uzunluğu 0.070-0.086 mm, eni 0.047-0.050 mm təşkil edir. Askaridioz xəstəliyinə toyuqlar, hind toyuqları, quluxarlar və bəzən də qazlar tutulur. Hind toyuqlarında toyuqların askaridi olan *A. galli* ilə yanaşı, hind toyuqlarının özünəməxsus *A. dissimilis* növü də parazitlik edir. Azərbaycanda hind toyuqlarında *A. dissimilis* növü ilk dəfə tərəfimizdən tapılmış və *A. galli* ilə birlikdə Askaridiozun hinduşqalar arasında geniş yayılmasında iştirak etdiyi aşkar olunmuşdur (Bilalov, 2020: 138-140).

Quşçuluqda baytarlıq-sanitariya tədbirlərinin ayrı-ayrı sahələri praktiki olaraq hələ çox qədimdən, heyvandarlığın köçəri dövründə tətbiq edilmişdir. Quşçuluqda xəstəliklərin ləğv edilməsi ancaq kompleks şəkildə baytarlıq-sanitariya, gigiyena və epizootiya əleyhinə tədbirlərin həyata keçirilməsi nəticəsində mümkündür. Quşçuluğun inkişafı ilə əlaqədar olaraq baytarlıq-sanitariya tədbirlərinin vaxtında və düzgün aparılması vacibdir. Xəstəlik dairəvi qurd olan nematodlar tərəfindən törədilir. Yaşlı quşların orqanizmində askaridlərin inkişaf dövrü 35-58 gün, bir aylıq cücələrdə 30-35 gün çəkir. Quşun orqanizmində onların yaşama müddəti 8 aydan 14 aya kimidir. Toyuqların askaridlərlə yoluxması saxlanma sistemindən asılıdır. Qəfəslərdə və tor üzərində saxlanma zamanı yoluxma olmur. Cavanların yaşlı quşlarla birgə döşəmə üzərində saxlanması zamanı onun qorxusu xeyli artır (Tağıyev, 2020: 54-56; Tağıyev, 2019: 143-145).

Askaridilər və heterakislər sadə yolla inkişaf edirlər. *Ascaridia* və heterakislərin bağırsağa tökdükləri yumurtalar kal ilə ixrac olunur, xarici mühitdə inkişaf edir, yumurta daxilində sürfə əmələ gəlir və invazion mərhələyə çataraq quşları yoluxdurmaq qabiliyyətinə malik olurlar (Bessarabov, 2007: 99-110; Çerepanov, 2001: 55-68).

Askaridiozun klinik nişanələrinin müşahidə edilib-edilməməsi quşun yaşından, yemləmə və bəsləmə şəraitindən asılıdır. Yemdə "A" və "B" vitaminlərinin çatışmaması, cücələrin askaridioza qarşı müqavimətini azaldır və onlar daha tez yoluxur (Şirinov, 1975: 39-42).

Qarışıq invaziya (askaridioz və heterakidoz) olduqda dehelmintizasiya piperazinin və yaxud tetramizolun fenotiazinlə qarışığı, fenbendazol, febentel ilə aparılmalıdır. Preparatlar quşlara qrup halında, səhər tezdən, yemləmədən qabaq yemlə verilməlidir (Hacıyev, 2022: s.63-64).

Helmintoz xəstəliklərdən quşçuluğa ən çox ziyan vuran xəstəliklərdəndir. Askaridoz xəstəliyinə ən çox cavan quşlar yoluxur. 8-aylıq yaşdan yuxarı quşlar isə az yoluxurlar. Xəstəliyin mənbəyi askaridozla xəstə quşlardır. Onlar öz ifrazatları ilə milyonlarla askarid yumurtalarını xarici mühitə tökürlər və yemi, suyu çirkləndirirlər (Hacıyev, 2009: 94-95).

Azərbaycanın bütün zonalarında yayılmışdır. Əhalinin fərdi təsərrüfatlarında, quşları döşəmə-gəzinti meydançalarında bəslənilən ixtisaslaşdırılmış quşçuluq təsərrüfatlarında daha geniş yayılmışdır. Ferma ətrafı ərazisi və gəzinti sahələri nəmli olan və buna görə soxulcanlar çox olan təsərrüfatlarda askaridoz və heterakidozla yoluxma adətən yüksək olur. Quşları batareya sexlərində-qəfəslərdə saxladıqda askaridozla və heterakidozla yoluxmanın qarşısı tamamilə alınır (Eyyubov, 2005: 308-309).

Dezinvaziya – xarici mühitdə insan və heyvanların invazion xəstəliklərinin törədicilərinin məhv edilməsi üçün kompleks tədbirlərdən ibarətdir. Bu tədbirləri müxtəlif heyvandarlıq obyektlərində - heyvandarlıq binasında, bina ətrafı sahələrdə, otlaqda və s. aparmaq lazımdır. Dezinvaziya aparılma vaxtından və məqsədindən asılı olaraq profilaktik, cari və son dezinvaziyalara bölünür (Yusifov, 2006: 12).

Tədqiqat işi Şəmkir rayonunda yerləşən "Çinarlı" kəndli fermer təsərrüfatında, "Baytarlıq təbabəti" fakültəsinin "Epizootologiya, mikrobiologiya və parazitologiya" kafedrasının laboratoriyasında aparılmışdır. Şəmkir rayonu ərazisi Gəncə-Qazax zonasına aid edilir. Ərazi quru, düzənlik və isti qışa məxsusdur. Havanın orta illik temperaturu 13-14⁰C-dir. Ən soyuq ay-yanvar, ən isti avqust ayıdır. İyul-avqust aylarında temperaturu-25-30⁰C-yə çatır. Yaz dövrü çox qurudur.

İllik su yığıcı 250-350 mm-ə çatır. Yaz dövründə havanın nəmliyi 70-75%, yay dövründə isə 55-57%, bəzən də 25-40%-ə enən günlər də olur. Respublikamızın təbii iqlim şəraiti ilə əlaqədar olaraq quşçuluq təsərrüfatlarında askaridioz və quşların sestodozları çox tez-tez təsadüf edilən helmintozlardır. Askaridioz və sestodozlar quşçuluq təsərrüfatlarına çox böyük iqtisadi ziyan vurur, belə ki, cavanlar boy inkişafından qalır və xəstələrin 20-25%-i ölümlə nəticələnir. Yaşlı quşlar yumurta məhsuldarlığını azaldır və ətin keyfiyyəti çox aşağı düşür. Bu xəstəliklər zamanı orqanizm çox zəiflədiyinə görə yoluxucu xəstəliklərin əmələ gəlməsi şansı artır.

Bu xəstəlik bütün zonalarda yayılmışdır. Adi quşçuluq fermalarında, quşları döşəmə gəzinti meydançalarında bəslənilən fabriklərdə, fermer və əhəlinin fərdi təsərrüfatlarında geniş yayılmışdır. Ferma ətrafı ərazi və gəzinti sahələri nəmli olan və buna görə də soxulcanlar çox olan təsərrüfatlarda da askaridozla yoluxma yüksək olur (Fərhadov, 2012: 80).

Xəstəliyin klinik əlamətlərinə əsasən ən çox yüksək yoluxma olan cücələrdə və cavanlarda müşahidə edilir. Halsızlıq, ishal, pipiyin solğunlaşması, anemiya, qanadların aşağı düşməsi, arıqlama, inkişafdan qalma əsas əlamətlərdir. Askaridlər çox olduqda bəzən bağırsağ partlayır.

Cəmdək çox arıq olur, dəri örtüyü, selik təbəqələri, əzələ, parenximatoz orqanlar solğun görünür. Bağırsaqda hiperemiya, iltihabə xas olan dəyişikliklər müşahidə edilir, onlarla askaridilər tapılır.

Tədqiqat zamanı xəstəliyə diaqnozu fəkalı Fülleborn üsulu ilə yumurtalara görə, ölmüş, kəsilmiş quşların bağırsağını isə askaridlərə görə müayinə etmək lazımdır.

Apardığımız tədqiqat işlərindən aydın oldu ki, təsərrüfat və təsnifatına görə bizim apardığımız tədqiqatlara əsasən aşkar olunmuşdur ki, A.galli (toyuq askaridi) hind toyuqlarının orqanizmində inkişaf edib, imaqo dövrünə qədər çatıb, yumurta buraxsa da, onların buraxdıqları yumurtalar xarici mühitə düşdükdə inkişaf edib quşları yoluxdurmağa qadir-invasion ola bilmirlər. Yuxarıdakıları nəzərə alaraq, xəstəliyin baş verməməsi üçün müalicə və profilaktik tədbirlər vaxtlı-vaxtında aparılmalıdır. Askaridi yumurtalarının invasion mərhələyə çatması ilin fəslindən və iqlim şəraitindən asılı olaraq, isti və nəmişli iyun-avqust aylarında 18-20 günə yetişirlər. Yumurta daxilindəki sürfələrin invasionlaşması üçün 13-17°C-də 25-30 gün, 20°C-də-18, 25°C-də 7, 35-39°C-də 5 gün vaxt tələb olunur. Orta aylıq temperatur 12°C-dən aşağı olduqda, askaridi yumurtalarının inkişafı dayanır. Askaridi yumurtaları soyuğa və dezinfeksiyaedici maddələrin təsirinə çox davamlı olub, 50°C-dən yuxarı temperaturda tez məhv olurlar.

Toyuqlar daxilində yetişmiş sürfələr olan yumurtaları yemlə və ya rezervuar sahib olan yağış qurdlarını udduqda yoluxurlar. Uduşmuş yumurtalardan çıxan sürfələr quşun bağırsağının divarına yapışaraq inkişaf edir, 8 gün sonra onlar selik qışa dərinliyinə soxulub, orada 7-10 gün ərzində inkişaf etdikdən sonra bağırsağ boşluğuna qayıdıb, 27-58 gün ərzində onikibarmaq bağırsaqda invasion mərhələyə çatırlar (Məmmədov, Hacıyev, Şirinov, Ağayev, 1986: 424).

Apardığımız tədqiqat və təcrübələrə əsasən aşağıdakı dərman preparatlarını təklif edirik:

Askaridiozun müalicəsindən ötrü külli miqdarda preparatlar təklif olunur. Bu preparatların əksəri qurda təsir etməklə bərabər mənfi cəhətləri də vardır. Məs: 4 xlorlu karbon qurda 100% təsir etməklə yanaşı, 7-8 gün yumurta məhsuldarlığını dayandırır, bəzən də orqanizmdə toksiki proses əmələ gətirir. Bir sıra preparatlar fərdi işlənir və müalicəvi dozadan bir az yuxarı olduqda zəhərlənmə ilə nəticələnir. Ona görə də preparatlar seçilib işlənməlidir. Məs: piperazin yalnız yemə qatılıb verilir və müalicəvi dozadan 10 dəfə çox verdikdə belə intoksikasiya vermir.

Müalicəvi dehelmintizasiya xəstəlik baş verəndə aparılır və hər 25-30 gündən bir təkrar edilir. Askaridioza qarşı dehelmintizasiya piperazin, tetramizol, fenbendazol, febantel, albendazol (atazol, alben və s.) ilə aparılır. Askaridioz və heterakidoz qarışıq getdikdə dehelmintizasiya piperazinin, yaxud tetramizolun fenotiazinlə qarışığı, fenbendazol, febantel ilə aparılır. Preparatlar quşlara səhər yemi ilə verilir. Piperazin tozu hər kq d/ç 0,5 qr hesabı ilə 2 gün dalbadal; Fenbendazol askaridoza qarşı hər başa bir dəfəyə 5 mq 2 gün dalbadal, askaridioz-heterakidoz qarışıq invaziyasında isə hər başa 10 mq hesabı ilə 2 gün dalbadal. Tetramizol - hər başa 40 mq hesabı ilə azacıq isladılmış yemlə 2 gün dalbadal. Febantel - bir dəfədə hər başa 5 mq 2 gün dalbadal, askaridioz və heterakidoz

qarışıq getdikdə hər quşa 10 mq hesabı ilə 2 gün. Albendazolun vermitan 20%-li qranul forması 0,5 qr (10 mq/kq albendazol) hesabı ilə dalbadal 3 gün müddətində yemlə verilməlidir.

Askaridioz və heterakidoz qarışıq invaziyasında piperazin-fenotiazin qarışığı 4 aylığa qədər cavanların hər başına 0,5 qr piperazin, 0,3 qr fenotiazin, 4 aylıqdan yuxarı yaşda olanların hər birinə bir dəfədə piperazin 0,5 qr, fenotiazin 0,7 qr 2 gün dalbadal verilməlidir. Göstərilən qarışıq invaziyada tetramizol və fenotiazin qarışığı 4 aylığa qədər quşlara hər başa müvafiq olaraq 40 və 300 mq, 4 aylıqdan böyüklərə isə 40 və 500 mq dozada 2 gün dalbadal verilməlidir.

Askaridioz əleyhinə: ən yaxşı təsir edən piperazinin müxtəlif duzlarıdır (piperazin sulfat, piperazin adipinat, piperazin fosfat). Bu preparat quşun hər kq diri çəkisinə 0,2 qr götürülərək yemə qatılır və quşlara verilir (hər quşa 0,5-1,0 qr hesabı ilə).

Preparat 2 gün dalbadal verilir. Nilverm (tetramizol) hər kq diri çəkiyə 0,03 qr yemə qarışdırılıb verilir (2 gün dalbadal).

Fenbendanazol (panakur)-hər başa 0,005 qr yemlə, 2 gün dalbadal.

Fenotiazin –hər kq-a 0,5 yemlə qarışdırılıb 3 gün verilir.

Brovalzen-hər kq-a 0,2 yemlə qarışdırılıb 2 gün verilir.

Mebendazol-hər kq-a 40 mq yemlə qarışdırılıb 1 dəfə verilir.

Profilaktik məqsədlə cavan quşlar 6 aylığa qədər yaşlı quşlardan ayrı saxlanmalıdır.

Hər ayda 2 dəfə (hər 15 gündən bir) piperazin 0,2 qr fenotiazin 0,5 qr qarışığı yemlə qarışdırılıb verilməlidir. Quşların kalı hər gün təmizlənməlidir, bütün qulluq əşyaları (süpürgə, yem paylanan qablar, bel və s.) həftədə bir dəfə qaynar su ilə yuyulmalıdır. Yem saxlanan damlara quşların (sərçə, siğirçin) girməməsi təmin edilməlidir.

Quş sestofozları-(lentşəkilli qurdlar) zamanı ən təsirli preparatlar aşağıdakılardır:

Filiksən –hər kq-a 0,5 qr yemlə qarışdırılıb verilir (10-12 saatlıq aclıqdan sonra).

Fenasal-hər kq-a 0,2 qr yemlə qarışdırılıb 2 gün verilir.

Bitionol-hər-kq-a 0,2 qr yemlə qarışdırılıb 2 dəfə 4 gün fasilə ilə verilir.

Piperazin-hər- kq-a 0,2 qr yemlə qarışdırılıb 2 gün verilir.

Profilaktika məqsədilə yanvar-fevral aylarında hər yaş quşlarda dehelmintizasiya aparılmalıdır.

Yazda və payızda ayda 2 dəfə (hər 15 gündən bir), yuxarıda göstərilənlər yem ilə verilməlidir.

Bu dərmanlar yemlə birlikdə və ya suda məhlul halında, onların təlimatına uyğun dozada və qaydada verilməlidir. Helmintrlərin bu dərmanların birinə uyğunlaşması müşahidə edildikdə, dehelmintizasiya başqa preparatla əvəz edilməlidir.

Tədqiqat işindən o da aydın oldu ki, kompleks baytar-sanitar və profilaktiki tədbirlər aparılmalıdır. İri quşçuluq təsərrüfatlarında yoluxmanın qarşısını almaq üçün cavanlar batareya sexlərində, arakəsmələrdə yetişdirilməli, toyuqlar asfalt və ya beton döşəməsi olan bina və gəzinti sahələrində saxlanmalı, gəzinti meydançıları kol-kosdan, zibildən, müxtəlif tullantılardan təmizlənməlidir. Batareyalı qəfəslərdə saxlanan quşlar arasında askaridioz baş vermir. Sənaye əsaslı quşçuluq təsərrüfatlarında qruplarla yerdə saxlanan quşlarda isə çox nadir hallarda müşahidə olunur. Döşəməyə tökülən ağac ovuntusu, küləş nəmli olmamalı, peyin biotermik və ya termiki üsulla zərərsizləşdirilməlidir. Gəzinti meydançıları, damlar yeni quş qrupu köçürməmişdən əvvəl dezinvaziya edilməli. Damların, gəzinti sahələrinin girəcəyində dezinvaziyaedici yer düzəldilməlidir, orada dezinvaziya üçün xüsusi örtük – döşəkcə olmalıdır.

Yeni təşkil edilən fermalara ancaq inkubasiya yumurtası və yaxud batareya sexində yetişdirilmiş cücələr gətirilməlidir.

Profilaktiki dehelmintizasiyanı biz aşağıdakı qaydada apardıq:

Quşlar batareya sexində, arakəsmələrdə saxlandıqda ancaq yoluxma aşkar edildikdə;

Döşəmə, döşəmə üstü sahələrdə saxlanan quşlarda hər 45-60 gündən bir;

Yoluxma zəif olduqda isə hər 60-90 gündən bir;

Kombinasiya saxlanılma üsulu tətbiq edildikdə, yəni quşlar həm damda, həm də döşəmə üstü sahəsində bəsləndikdə onlar arakəsmələrə köçürülməzdən əvvəl və ondan sonra dərmanlama aparılmalıdır.

Quşların askaridiozu ilə mübarizədə profilaktik işlərə xüsusi fikir vermək lazımdır. Belə ki, quşların açıq saxlanılma şəraitində yaxşı olar ki, onların gəzinti yerləri vaxtaşırı dəyişdirilsin. Bundan başqa ildə 1 dəfə yazda fermanın həyatının bellənməsi məsləhətdir. Dezinvaziya məqsədilə kimyəvi maddələrin işlədilməsi rejimləri 1 saylı cədvəldə göstərilir.

Cədvəl 1.

Quşların askaridiozunun dezinvaziya vasitələrinin tətbiqi yolları

Vasitənin adı	Məhlulun qatılığı (%-lə)	Məhlulun temperaturu (°C-lə)	Ekspozisiya (saatla)	Hər 1 kv.m-ə işlədilən məhlulun miqdarı (litrlə)	Məhlulun çılənməsi miqdarı
Bir xlorlu yod	5	70-80	3	1	1
Ksilonaft	5	70-80	3	1	1
Karbol turşusu	5	70-80	3	1	1
Ortoxlorfenol	3	18-20	3	1	1

Quşlarda askarid yumurtalarını aerosol üsulla formalin-kreolin, yaxud formalin-ksilonaft qarışığı (3:1) ilə hər 1 kub m-ə 10 ml hesabla 3-6 saata zərərsizləşdirmək mümkündür.

Adi quşçuluq təsərrüfatlarında askaridiozun geniş yayılması üçün daha əlverişli şərait olduğuna görə, belə təsərrüfatlarda vaxtli-vaxtında profilaktiki tədbirlər aparılmalı, gəzinti sahələri və quş damları təmiz saxlanmalı, quş damlarının döşəmələri quru olmalıdır.

Müxtəlif mülkiyyət formalı təsərrüfatların adı və xırda fermalarında yuxarıda göstərilən qaydaları əsas götürməklə quşların saxlanılma şəraiti və epizootoloji göstəricilər əsasında dehelmintizasiyaların aparılması vaxtı və rejimini baytar işçisi müəyyənləşdirməlidir.

Quşların askaridiozuna qarşı profilaktik-müalicə işləri təsərrüfat sahibinin hesabına aparılır. Təsərrüfat sahiblərinin və quşçuluq təsərrüfatlarında çalışanların bir daha nəzərinə çatdırırıq ki, quşlarda, xüsusilə körpə cücələrdə yuxarıda qeyd edilən əlamətlər müşahidə edildikdə və quşlarda ümumi halsızlıq zamanı mütləq şəkildə sahə baytarlıq məntəqəsinin baytar həkimlərinə müraciət etsinlər.

Nəticə

Apardığımız tədqiqat işlərindən aydın oldu ki, toyuqlarda askaridoz və heterakidoz xəstəlikləri çox vaxt bir yerdə baş verdiklərinə görə, askaridlərə qarşı piperazin, heterakislərə qarşı fenotiazin qarışığı ən çox yoluxma dövründə, quşlara həftədə bir dəfə yemlə verilməlidir (Piperazin 0,2 qr, Fenotiazin 0,4 qr/kq diri çəkiyə). Döşəmələr və quşların kalı biotermiki və ya termiki üsullarla zərərsizləşdirilməli, binalar və avadanlıqlar müntəzəm olaraq dezinvaziya edilməli, quş damlarının girəcəyində dezinvaziyaedici yer düzəldilməli, düşərgə şəraitində saxlanılan quşların yeri hər il dəyişdirilməlidir. Cavan quşlar yaşlı quşlardan ayrı saxlanılmalı, gəzinti yerləri hər 15-30 gündən bir dəyişdirilməli, quşlar keyfiyyətli yemlərlə yemlənməlidir. Yem anbarlarına vəhşi quşların daxil olmasına yol verilməməlidir. Kimyəvi profilaktika tədbirləri askaridiozun yayılmasının qarşısının alınmasında yaxşı səmərə verir. Quşların askaridiozu zamanı dezinvaziya məqsədilə bir xlorlu yod, ksilonaft, karbol turşusu, ortoxlorfenol maddələri effektivdir.

Ədəbiyyat

1. Bilalov, R. (2020). Parazitologiya və heyvanların invazion xəstəlikləri. Lənkəran: LDU nəş., 467 s.
2. Tağıyev, A., Məmmədov, R. (2020). Quşların yetişdirilməsi yemlənməsi bəslənməsi və baytarlıq tədbirlərinin təşkili. Bakı: Atra, 73 s.
3. Tağıyev, A., Məmmədov, R. (2019). Ətlik və yumurtalıq istiqamətli bəzək toyuqlarının saxlanılma texnologiyası. Bakı: "Mürjim" Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 168 s.
4. Bessarabov, B., Melnikova, İ. (2007). Quşların xəstəlikləri. Sankt-Peterburq: Lan, 448 s.

5. Çerepanov, A. (2001). Yumurtanın morfoloji strukturuna və törədici qurd-helmintozların diaqnostikasına görə differensial xəritə. Moskva: Kolos, 120 s.
6. Şirinov, N. (1975). Azərbaycanda ev quşlarının helmintozları və onlara qarşı mübarizə tədbirləri. Bakı: 56 s.
7. Hacıyev, Y. (2022). Heyvanların helmintozlarına qarşı mübarizə tədbirlərinə dair təlimatlar toplusu. Bakı: Gənclik, 80 s.
8. Hacıyev, M., Mirzəyev, F., Məmmədov, S., İskəndərova, A., Hacıyev, Q. (2009). Qarışıq istiqamətli toyuqların bəslənmə texnologiyası. Gəncə: Aytac nəşriyyatı, 118 s.
9. Eyubov, İ., Hacıyev, Y., Şirinov, F., Əhmədov, Ç., Məmmədov, Ə. (2005). Baytarlıq təbabəti. Bakı: Azərnəşr, 736 s.
10. Yusifov, A., Əhmədov, Ç., Əsgərov, C., Məmmədov, Ə. (2006). Baytarlıq sanitariyasının əsasları. Bakı: Azərnəşr, 232 s.
11. Fərhadov, Q. (2012). Naxçıvan Muxtar Respublikasında Kənd Təsərrüfatı heyvanlarının başlıca helmintozlarının diaqnostika metodları və onlara qarşı mübarizə tədbirləri. Naxçıvan: Əcəmi, 80 s.
12. Məmmədov, A., Hacıyev, Y., Şirinov, N., Ağayev, Ə. (1986). Baytarlıq parazitologiyası. Bakı: Azərnəşr, 434 s.

Göndərilib: 06.01.2023

Qəbul edilib: 09.04.2023